

Učiteljski tovariš

Stanovsko političsko glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Františkova ulica 6/I. Rokopise na uračamo. Nefrankiranih pism na sprejemamo. Izhaja vsak torker. Naročnina letno 60 Dtn. za inosmetno 80 Dtn. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davok poseba. Polt. tek. rač. 11.197. Telefon 3112

Poglavje o avtoriteti

B. s. Kuhar iz Murske Sobotice obširno razpravlja o škodljivih posledicah, ker je Slovenija smatrala Prekmurje za kazensko kolonijo. S tem je Prekmurje večkrat dobilo manj vredne in premalo narodne učitelje. Navajal je celo zglede, ko učiteljica ni hotela govoriti na kraljev rojstni dan, češ da bi to storila lahko edino za Mussolinija, drugi je bil vohun itd. — (Iz debate v banovinskem svetu.)

Ako prečitamo te besede, ki niso bile le izgovorjene v banovinskem svetu, marveč so bile tudi objavljene v časopisih, se nam ne hote vsili misel, da je nujno potrebno spregovoriti nekaj besed o avtoriteti državne oblasti.

Priznati moramo, da ogromna večina našega ljudstva še nima privzgojenega onega globokega čuta dolžnosti in spoštovanja napram državnim oblastem in napram državi, kot bi to bilo nujno potrebno in kot si želijo prav vsi zavedni in iskreni državljani. Ako se sprašujemo po vzrokih, jih najdemo gotovo več. Še dandanes najdemo primere, ko ljudje nimajo povsem jasnih in izrazitih pojmov v pogledu razločevanja državnih oblasti od države kot celote. Seveda je treba pri tem upoštevati dejstvo, da nimamo v šolah uvedene državljanske vzgoje in tudi se niso prirejali nikakoli tečajji za državljansko vzgojo naroda. Toda ljudstvo se ne vzgaja samo s teoretičnimi predavanji o državljanskih dolžnostih in pravicah, marveč vsi lepi vzgledi mnogo pripomorejo k pravi nacionalni zavesti in k pojmovanju onega globokega čuta dolžnosti in spoštovanja do državnih oblasti in do države, kot bi to bilo želeži v interesu države same.

V prvih povojnih letih so rastle pri nas stranke kot gobe po dežju. In namesto prave politične vzgoje so se širile med narodom le medsebojno mržnjo in naravnost tekmovala v tem, katera bo dosegla večje uspehe v ubijanju avtoritete onih, ki so predstavljali državno upravo. Ali je potem čudno, da ni bilo naše ljudstvo vzgojeno do prave državljanske zavesti, da so v njem prav za prav izumirali celo osnovni čuti državljanskih dolžnosti in priznavanje avtoritete. Pač pa je vsakdo čutil v sebi največje sposobnosti za kritikanje vseh ukrepov javne uprave.

Naš narod še ni na višku politične zrelosti in ravno zaradi tega je nujno potrebno tretirati vsako politično vprašanje zelo previdno. Demagoška načela se utegnejo v takih primerih sicer zasukati v škodo onemu, ki jih oznanja. Da se to ne bi dogajalo, je treba ljudstvo vzgajati k dobremu z dobrimi vzgledi. Kar je zakrivila dopretekla doba s svojim konglomeratom strank, se mora zboljšati in se danes ne sme pod nobenim pogojem ponavljati.

Ni menda potrebno posebej poudarjati, da tvori državo narod, in da pripada ogromna večina jugoslovanskega naroda kmetškemu stanu. In ravno temu narodu je vzgoja z dobrimi vzgledi najbolj potrebna.

Tudi preprosti človek, kmet in delavec, gleda povsem pravilno v vsakem državnem uradniku in tudi v učitelju zastopnika državne uprave in to one državne uprave, v katero bi moral imeti največ zaupanja, do katere ima gotove dolžnosti, a tudi pravice. Je pač razumljivo, da se vsak član človeške družbe veliko bolj zaveda svojih pravic nego dolžnosti. Napačno bi pa bilo, da bi oni, ki so v prvi vrsti poklicani štiti avtoriteto državne uprave, pobijali v ljudstvu že itak premalo razviti čut dolžnosti in poveljevali čut pravice. Eno je v zvezi z drugim in vsikdar ne sme trpeti dolžnost na račun pravice.

Ta ugotovitev je bila potrebna, kajti je nastal po nekod običaj, in ta običaj se med našim ljudstvom silno širi, da si gotovi ljudje laste vse pravice in že tako daleč posega ponekod ta pojav, da si posamezniki, niti prizadeti, niti v to poklicani lastijo že vse pravice, ne samo kritizirajo, marveč že naravnost razpolagajo s predstavniki državnih oblasti po deželi. In ker so slučajno učitelji skoraj v vsaki vasi, so pač oni največkrat deležni raznih »dobrotljivosti« uzurpatorjev vseh pravic, ki se pa navadno niti v mali meri nočejo zavedati svojih dolžnosti.

Taki kvarni pojavi so ne le na škodo posameznikov, marveč utegnejo postati kvarni za poedine skupine državnega uradništva kot celote. In to ni v korist naši upravi, marveč ji spodjeđa one solidne moralne temelje, ki naj jih tvori narod.

Ravno učiteljski stan, ki živi v najožjem stiku z našim kmetom in delavcem v podeželju, najbolj občuti, kako težko je širiti med narodom ono državljansko zavest v posamezniku, ki je neobhodno potrebna za ustvarjanje avtoritete državne oblasti. Zavedati se moramo, da se kratenje avtoritete posameznim zastopnikom uprave kaj lahko prenaša na upravo kot celoto. Navadno se to

tudi dogaja, kajti mnogi, predvsem preprosti ljudje aplicirajo napake posameznika na celoten stan.

Učiteljstvo je s svojim delom spoznalo nujno potrebo državljanske vzgoje naroda in je pokrenilo to vprašanje, ki se je ravno z letošnjimi tečaji premaknilo z mrtve točke. Toda premisliti moramo, ali bomo mogli s teoretičnim poukom, torej z besedami popraviti to, kar pokvarijo z dejanji mnogi posamezniki, ki bi bili prvi poklicani, da štiti avtoriteto naše uprave.

Ni ga stanu, ki ne bi imel v svojih vrstah kakkega grešnika, slabika ali celo podleža. Tudi v našem se najdejo posamezni redki taki primeri. In če je kak stan, ki še ni imel v svojih vrstah člana, ki bi zagrešil obsojanja vredno dejanje, ta stan naj se dvigne in naj nas biča vse ostale stanove radi poedincev, ki so kaj zagrešili. — Trdno sem prepričan, da takega stanu ni. Zaradi tega smatram, da je nele pravica, marveč moralna dolžnost vsega učiteljskega stanu, kakor tudi vsakega posameznega učitelja, da najodločneje zavrača način iznašanja grehov dveh posameznikov — od katerih je sicer samo eden znan in ki je že zdavnaj prejel zaslužen kaznen za svoje efijalsko delo. — Vedno smo poudarjali načelo in ponovno to trdimo, da naj prejmejo kazni vsi, ki se pregrešijo proti zakonitim določbam. Le eno smo vedno poudarjali, da mora biti kazen posledica razsodbe. — Zaradi tega smo bili in bomo vedno upravičeni odklanjati iznašanje grehov posameznikov na način, da bi kdorkoli mogel aplicirati greh posameznika na ves stan.

Preprosto ljudstvo si ustvarja povsem svoje poglede na take žalostne dogodke, in če se jih iznaša o priliki, ko se govori o stanu kot takem, bo apliciralo tak posamezen primer na celoto. — Kdorkoli pozna prekmursko učiteljstvo, mora priznati, da predstavlja ravno to učiteljstvo lep kader delovnih, marljivih in idealnih šolskih in nacionalnih delav-

cev. Vsem tem in vsemu učiteljstvu se godi krivica z iznašanjem že zdavnaj kaznovanih grehov posameznikov.

Kako naj tedaj navajamo ljudstvo k spoznavanju in spoštovanju avtoritete državne oblasti, kako naj vzgajamo med narodom čut najgloblje državljanske in nacionalne zavesti, ako se na tak način krati ugled učiteljskemu stanu, ki izmed vsega državnega uradništva ljudstvo najbolj pozna in vidi v njem predstavnik javne uprave.

Učiteljstvo je bilo vedno najvestnejši izvrševalec svojih dolžnosti. Zaveda se poleg svojih dolžnosti dela v šoli tudi dolžnosti dela za narodno izobraževanje v zvezi z državljansko vzgojo naroda. In ravno ker se zaveda teh svojih dolžnosti, se zaveda tudi vseh težkoč, ki nam jih povzroča ubijanje avtoritete učiteljskega stanu. Zaradi tega dvigamo ponovno svoj glas in kličemo: »Dajte nam zaščito za naše javno delo, ki je z zakonom podrejeno nadzorstvu prosvetne uprave. Odklonite vsem nepoklicanim prisvajanje pravice ocenjevanja našega dela. Narodu hočemo dobro, zato žrtvujemo vse svoje moči delu, v korist naroda in države. Ker pa hočemo doseči s svojim delom tudi uspehe, zato ne moremo prenašati, da se s pogrevanjem že zdavnaj kaznovanih dejanj posameznikov, kratita ugled in avtoriteta učiteljskemu stanu.«

Učiteljski stan je v prvi vrsti poklican, da vzgaja med narodom spoznavanje in spoštovanje državnih oblasti. Dvomim pa, da bo učiteljstvo moglo doseči zaželene uspehe, ako mu kratijo avtoriteto celo oni, ki bi bili v prvi vrsti poklicani to avtoriteto štiti.

Le avtoritativna osebnost more vzgajati k avtoriteti.

Želimo za svoj stan stalnost, želimo priznavanje avtoritete, da bomo mogli izvrševati svoje dolžnosti, da bomo mogli narod vzgajati.

—ž.

O manjvrednih in premalo narodnih učiteljih v Prekmurju

S tem je Prekmurje večkrat dobilo manjvredne in premalo narodne učitelje. (Poročilo o zasedanju ban. sveta.)

Zanimiv in poučen je stavek gornje izjave zato, ker so trditve in obsodbe slovenskega učiteljstva, ki prihaja v Prekmurje, že dolgo životvarile za gotovimi omizji. Poučen pa je stavek tudi, ker kaže jasno, kdo vse se danes čuti poklicanega deliti učiteljstvu lekcije o nacionalnosti in mu izdajati spricevalo njegove moralne kvalitete.

Potrebno je, da jasno in brez vsakega zavijanja rešimo tu par vprašanj, ki so v zvezi z zgornjimi žalitvami. Prvo je ono o manjvrednosti slovenskega učiteljstva in v obče uradništva, ki je prihajalo »večkrat« od osvojenja dalje v Prekmurje. Atribut manjvrednosti se priklada od prvega početka že skoro kot dediščina onim idealnim nacionalnim borcev, ki so prihiteli v Prekmurje pomagati graditi pot napredka temu kot kruh dobremu slovenskemu ljudstvu tostran Mure, ki je dolga stoletja ječalo pod madžarskim jarmom in ga je tuje oholo uradništvo z viška preziralo kot neko manjvredno — da rabimo zopet izraz g. b. s. Kuharja — kasto, ki je prihajala v poštev eventualno le kot predmet izkoriščanja.

To fevdalno idilo je skalil slovenski uradnik in učitelj, ki je prišel v Prekmurje, navadno kot kmeti sin, ki je čutil kot prvo dolžnost, da je stopil v stik z narodom, s kmetom, zato da spozna njegovo dušo, trpljenje in zahteve. Ljudje, ki so bili preokosteneži, da bi pravočasno došli dihi te nove preorientacije, dihi nove dobe v Prekmurju, ki se niso mogli otresti predsodkov o privilegiranih in manjvrednih, ki se niso mogli otresti mentalitete madžarske aristokracije, so koj pokazali s prstom na slovenskega inteligenta, ki je sedel s prekmurskim kmetom h kozarcu vina na razgovor, češ: »Glejte ga, pijanca! Ali je to gospoda?« Kakor je bil prej manjvreden prekmurski kmet v očeh madžarskega aristokrata, tako je postal sedaj manjvreden tudi došli slovenski učitelj, ki ni čutil razlike med njim in narodom in se je postavil ob stran prekmurskega kmeta.

To je geneza naše manjvrednosti, na katero smo ponosni, zato tudi z enakim ponosom odločno zavračamo vsako demagogijo o manjvrednosti došlega slovenskega uradništva, ki ima prikrit namen ustvarjati nič drugega, nego zgolj nerazpoloženje domačega prebivalstva proti došlemu slovenskemu raz-

umništvu, ki je vseskozi demokratično in narodno.

O nacionalizmu došlih učiteljev ne menimo diskutirati z gosp. b. s. Kuharjem. Zaveda naj se samo, da nacionalizem teh ni samo od danes, ko pihajo zato ugodni vetrovi, ampak stoji med prekmurskimi učitelji ljudje, ki so izpričali svoj nacionalizem na bolj vročih tleh, ki so na lastnih rokah občutili odtise avstrijskih verig, v katere so štrlele v Radgoni germanske puške, ki so stali v jugoslovanskih legijah, ki so stali v narodnostnih frontah v Primorju in drugod.

V imenu teh nacionalnih borcev zavračamo žalitve g. b. s. Kuharja in ga pozivamo, naj svoje govorniške eksperimente izvaja drugod in ne na naši nacionalni časti. Odkramo mu tudi najmanjšo pravico sodbe o našem nacionalnem čuvstvanju. Vprašujemo pa ga, če so ga ob priliki, ko se je v Prekmurju mudila mednarodna razmejitvena komisija in je popolnoma slovensko ljudstvo, zapeljano in terorizirano po madžarskih priganjajih, demonstiralo za priklopitev Prekmurja k Madžarski, jugoslovanske oblasti aretirale odnosno internirale zato, ker je javno poudarjal svoje jugoslovansko čuvstvanje? Vprašujemo ga, ali je hotel morda sloveniti narod, če je v popolnoma slovenski zemlji kot je Prekmurje še l. 1930. z velikimi napori vzdrževal pri življenju madžarski tednik »Muravidék«?

G. b. s. Kuhar je že davno zamudil vlak in se pripeljal veliko prepozno v Ljubljano, da bi nas od tam učil nacionalizma.

Kar se pa tiče namere alarmirati slovensko javnost in pokazati na Prekmurje kot na deželo zmede, kjer je zatočišče manjvrednih in premalo narodnih učiteljev, kjer učiteljice slavijo Mussolinija in se upirajo govoriti o Nj. Vel. kralju Aleksandru, kjer učitelji vohunijo, kjer se ljudje po šolah pretepajo, namero iskati, pretiravati in generalizirati posamezne abnormalnosti, jih vezati na določene grupe ljudi, odklanjamo z isto odločnostjo, kot smo odklonili in nastopili že proti marsikomu in marsikje, kjer se je skušalo naslikati Prekmurje kot deželo nekega kaosa. Poudarjamo istočasno tudi, da so tu popolnoma urejene in normalne razmere, katerih se ni treba nobenemu niti strašiti niti sramovati.

Jugoslovensko učiteljsko združenje v Beogradu,

Sresko društvo v Murski Soboti.

Fr. Gabrijelečič, preds. Andrej Šavli, taj.

Šolstvo in prosveta v dravski banovini

(Nadaljevanje.)

Posestno stanje šolskih imovin.

Zemljiški kataster nepremičnin šolskih občin se ureja po predpisih § 39. zakona o narodnih šolah. Potrebne listine se zbirajo in urejajo pri banovinskem šolskem odboru. Tam, kjer so zemljiškoknjižni vpisi lastnin šolskih občin nepopolno izvedeni, se odredijo potrebne popolnitve. V primerih, da so bile šolske nepremičnine knjižene na upravne občine, se izvršujejo s pristankom občinskih uprav prepisi na šolske občine. Znatne ovire pri izvršbi prepisov vladajo v srezu Murska Sobotica in Dolnja Lendava, ker si laste premoženje prejšnjih rimskokatoliških in evangelijskih šol. cerkvene občine.

Šolski vrtovi.

V banovini ima 705 šol lastne šolske vrtove, pri 13 šolah so šolski vrtovi last upravnih občin, 23 šole pa imajo za šolske vrtove najeta zemljišča. Brez šolskih vrtov je še 90 šol.

Vsa šolska zemljišča pri narodnih šolah merijo 20.252 arov. Od tega odpade 2.891 arov na stavbišča, 3.337 arov na telovadišča, igrišča in dvorišča, 2.221 arov na sadovnjake, 5.858 arov na drevesnice, 5.714 arov na prostore za gojenje zelenjadi in kmetijska preizkuševališča, 229 arov pa je zasajenih z vinsko trto.

V prav dobrem stanju je 211 vrtov, v dobrem 309, v zadostnem in slabem pa 209. V šolskih sadovnjakih je zasajenih 17.613 prtičnih, oblikovanih in visokodebelnih sadnih dreves.

V drevesnicah je 46.613 divjakov in 107.288 cepljenih drevesc. Iz zadnjega letnika se je razdelilo iz šolskih drevesnic otrokom 14.353 drevesc, prodalo pa 11.171.

Na šolskih vrtovih je 240 čebelnjakov s 1688 panji s premakljivimi satovi in 191 kranjčev, skupaj 1873 panji.

Za izboljšanje šolskih vrtov, posebno za napravo propadajočih vrtnih ograj in za nabavo potrebnega orodja so prispevali kraj. šol. odbori 136.202 Din.

Nagrade in podpore, katerih je največ podelila banovina, bodisi za vzorno urejene in oskrbovane vrtove ali kot osebne nagrade marljivim učiteljem-vrtnarjem, znašajo Din 30.100.—.

V tekočem letu se je po smotrenih načrtih na novo preuredilo 16 vrtov.

Učitelji posvečajo vedno več pažnje šolskim vrtovom, žal da še ne vsi. Skoraj po vseh srezih so začeli snovati učitelji šolskovrtnarske krožke po pravilniku, ki ga je odobrila kraljevska banska uprava. Ti krožki imajo namen, da si učitelji z medsebojnim poučevanjem, zamenjavanjem semen in raznih kultur s skupnim naročanjem potrebščin in sploh z medsebojnim sodelovanjem pomagajo. Kraljevska banska uprava je priredila že več dvodnevni tečajev po srezih, na katerih se učitelji vrtnarji seznanjajo s smernicami šolskega vrtnarstva. Tečajji so bili kljub temu, da nosijo udeleženci sami stroške za potovanje in prehrano, prav dobro obiskani in so se jih udeležili skoraj povsod vsi učitelji vrtnarji.

Sreski razstavniki odbori so se pripravljali na banovinsko razstavo šolskih vrtov, ki naj bi se bila vršila letošnjo jesen v Ljubljani in Mariboru. Zaradi neugodnega vremena in z njim združenih neuspehov se je morala prireditve preložiti na prihodnjo jesen. Kljub vsem neprilikam pa je priredilo učiteljstvo radovljiškega sreza prav lepo uspešno in zelo poučno sresko razstavo šolskih vrtov.

Šolsko vrtnarstvo se v obče povoljno razvija in stalno boljša. Je pa nujno potrebno, da se čim prej uredijo in smoteno oskrbujejo vsi šolski vrtovi, saj so najvažnejše učilo pri kmetijsko-prirodoslovesnem in kmetijskem pouku, ki je uveden z novim učnim načrtom že v naše osnovne, posebno pa v višje narodne šole.

Da šolsko vrtnarstvo ni na taki stopnji, kakor bi bilo potrebno, so krive na eni strani gospodarske težkoče šolsko upravnih občin, na drugi strani pa tudi premalo izvežbano učiteljstvo. Predvsem bo treba skrbeti, da se poveri oskrbovanje šolskih vrtov takim učiteljem, ki imajo potrebno znanje pa tudi veselje do šolskega vrtnarstva.

Druga zemljišča.

Nekatere šolske občine imajo poleg običajnega šolskega vrta tudi druga zemljišča. Dobrodihi teh zemljišč, navadno najemnine, se stekajo v šolsko blagajno in porabljajo za tekoče potrebščine. Po ugotovitvah v katastru šolskih zemljišč je 5.931 arov njiv, 3349 arov travnikov, 3422 arov gozda, 86 arov vinogradov in 1380 arov pašnikov. Ta posestva pa so bila v prejšnjih časih izdatno večja. Zaradi nezadostnega nadzorstva so se ta